

Ochrana genofondu motáka lužního (*Circus pygargus*) v Královéhradeckém kraji v roce 2012

Závěrečná zpráva

Zpracovatel:

TYTO

*Občanské sdružení pro ochranu přírody a krajiny
zaregistrované Ministerstvem vnitra
pod č.j. VS/1-1/46 345/01-R ze dne 7. 3. 2001*

Nenakonice 500, 783 76 Věrovany

IČ 26523141, DIČ CZ26523141

e-mail: tytoos@tiscali.cz

www.tyto.cz

ÚVOD

Výskyt motáka lužního v ČR a jeho ochrana

Moták lužní (*Circus pygargus*) patří v ČR k vzácně hnízdicím druhům dravců. Početnost hnízdicích párů motáka lužního byla v ČR odhadována na 20-40 párů (DANKO et al. 1994). V současnosti díky aktivní ochraně tohoto druhu v terénu početnost v posledních letech narůstá a dosahuje asi 100-150 párů. V ČR je moták lužní chráněn zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Vyhláška MŽP č. 395/1992 Sb., jej řadí mezi silně ohrožené druhy živočichů. Nejprísnější ochrany tento druh požívá v zemích Evropského společenství, kde je chráněn jako druh přílohy I Směrnice o ptácích. V posledních několika desetiletích byl ve většině států Evropy zaznamenán silný pokles početnost motáka lužního.

Hnízdní biotop motáka lužního

Původně tento druh obýval mokřadní ekosystémy se zamokřenými loukami, porosty rákosu a orobince, v jižní části svého rozšíření stepní oblasti. Recentně se těžiště hnízdišť motáka lužního v ČR nachází v náhradních biotopech zemědělsky obhospodařovaných kultur (obiloviny, řepka, píce), které svým charakterem původní jeho biotopy připomínají.

Příčiny ohrožení motáka lužního a možnosti jeho ochrany

Vzhledem k tomu, že vyvážení mládřat motáka lužního spadá do termínu zemědělských sklizňových prací (obiloviny, řepka, píce), je většina jeho hnízd vysečena ještě před vyvedením mládřat. Větší problémy nastávají s vysečením mládřat nebo hnízd s vejci v porostech pícnin (vojtěška, jetelotrávy) nebo na loukách, kde probíhá seč častěji (2-4x v roce). Hnízda jsou ohrožena i dalšími negativními faktory: nepříznivé klimatické podmínky (silný a vytrvalý déšť a následné polehnutí plodiny), predace srstnatými predátory (kuna skalní, liška, jezevec, divoká prasata, pes domácí, kočka domácí, lasice hranostaj) a predace ptáky (čáp bílý, volavka popelavá, příp. moták pochop). Z důvodu vysokého ohrožení hnízd motáka lužního zejména vysečením zemědělskou technikou během žní, z důvodu predací tlaku a negativního působení klimatických faktorů byla v rámci projektu hnízda motáka lužního aktivně vyhledávána a ve spolupráci s hospodařícími zemědělci zajišťována jejich ochrana.

METODA

Záměrem projektu bylo vyhledávání hnízd motáka lužního (*Circus pygargus*) v tradičních, intenzivně zemědělsky obhospodařovaných oblastech Královéhradeckého kraje, následné označení dohledaných hnízd před vysečením po domluvě s agronomem příslušného zemědělského podniku nebo soukromým zemědělcem. Nalezená hnízda byla zabezpečena pachovým odpuzovačem (Ivet, Naftalín) před predací srstnatými predátory (kuna skalní, liška, pes, kočka, tchoř apod.). V případě nepříznivých klimatických podmínek (vichřice, trvalý silný déšť) byla prováděna kontrola hnízd za účelem zjištění jejich stavu, neboť hnízdo může být v důsledku silného poryvu větru překryto plodinou nebo obnaženo. V případě potřeby jsou za těchto extrémních situací prováděny úpravy v okolí hnízda.

Inovativním prvkem ochrany hnízd motáka lužního je jejich ochrana pomocí ohradky z pletiva čtvercového půdorysu (2x2 m), zhotovené kolem hnízda. Takto je zvýšena bezpečnost hnízda před predátory a pro nejbližší období žní, kdy se mládřata rozlézají do

plodiny v okolí hnízda a mohou být vysečena. Ohrádky z pletiva kolem hnízd jsou ponechány až do vylétnutí posledního mláděte z hnízda. V rámci projektu byly kontrolovány zemědělské oblasti okresů Hradec Králové, Jičín, Náchod a Rychnov nad Kněžnou.

VÝSLEDKY

V Královéhradeckém kraji početnost hnízdní populace motáka lužního kolísá, v roce 2012 byly lokalizovány 4 hnízdící páry. Hnízdění celkem 2 hnízdících párů bylo úspěšné (z hnízd bylo vyvedeno min. 1 mládě), další dva hnízdící páry byly zřejmě předovány ještě před dohledáním a ochranou jejich hnízd. Obsazení hnízdišť má úzkou vazbu na početnost hraboše polního a dalších druhů kořisti. V roce 2012 přetrvávala fáze populačního pesima hraboše polního, což se negativně odrazilo na počtu hnízdících párů a úspěšnosti hnízdění. Do přírody byla vyvedena ze dvou hnízd 4 mláďata, další dvě hnízdění byla neúspěšná.

Kontrola hnízd s vejci či malými mláďaty nebyla z důvodu eliminace rušení hnízdících ptáků prováděna. Dohledaná hnízda byla označena dle metodiky před vysečením a v jejich blízkosti byl aplikován pachový odpuzovač proti srstnatým predátorům (Naftalín, Invet). Hnízda byla chráněna ohrádkou z pletiva. S lokalizací hnízd byl seznámen agronom zemědělské společnosti či soukromě hospodařící zemědělec a lokalizovaná hnízda byla během žní obsečena.

Jednání ohledně ochrany hnízd bylo ze strany hospodařících zemědělců vstřícné, za což patří naše poděkování. Zemědělcům vyhledávání a obsečení hnízd v zemědělských kulturách komplikuje organizaci práce při probíhajících žních a následných polních pracích. Drobné škody na plodině vznikají při vyhledávání hnízd v kultuře (pošlapání plodiny) a při obsečení hnízda ponecháním neposečené plodiny kolem hnízda.

LITERATURA

DANKO, Š. et al. 1994: Stav poznatků o početnosti hniezdných populací dravců (*Falconiformes*) a sov (*Strigiformes*) v České a Slovenské republice k roku 1990 a jejich populační trend v letech 1970-1990. – *Buteo*, 6: 1-89.

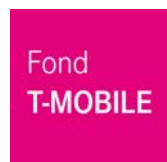
Vypracoval:

V Nenakonicích dne 7. 11. 2012.

Karel Poprach
předseda občanského sdružení TYTO

Realizace projektu v roce 2012 byla finančně podpořena:

Fondem T-Mobile pro regiony - pro Královéhradecko, prostřednictvím Nadace VIA

Ministerstvem životního prostředí z Programu péče o krajinu, prostřednictvím Agentury ochrany přírody a krajiny ČR střediska Hradec králové

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

FOTODOKUMENTACE

Hnízdiště motáka lužního (*Circus pygargus*), Jičín - č. 897. Foto: Karel Poprach, 2012.

Hnízdiště motáka lužního (*Circus pygargus*), Jičín - č. 897. Foto: Karel Poprach, 2012.

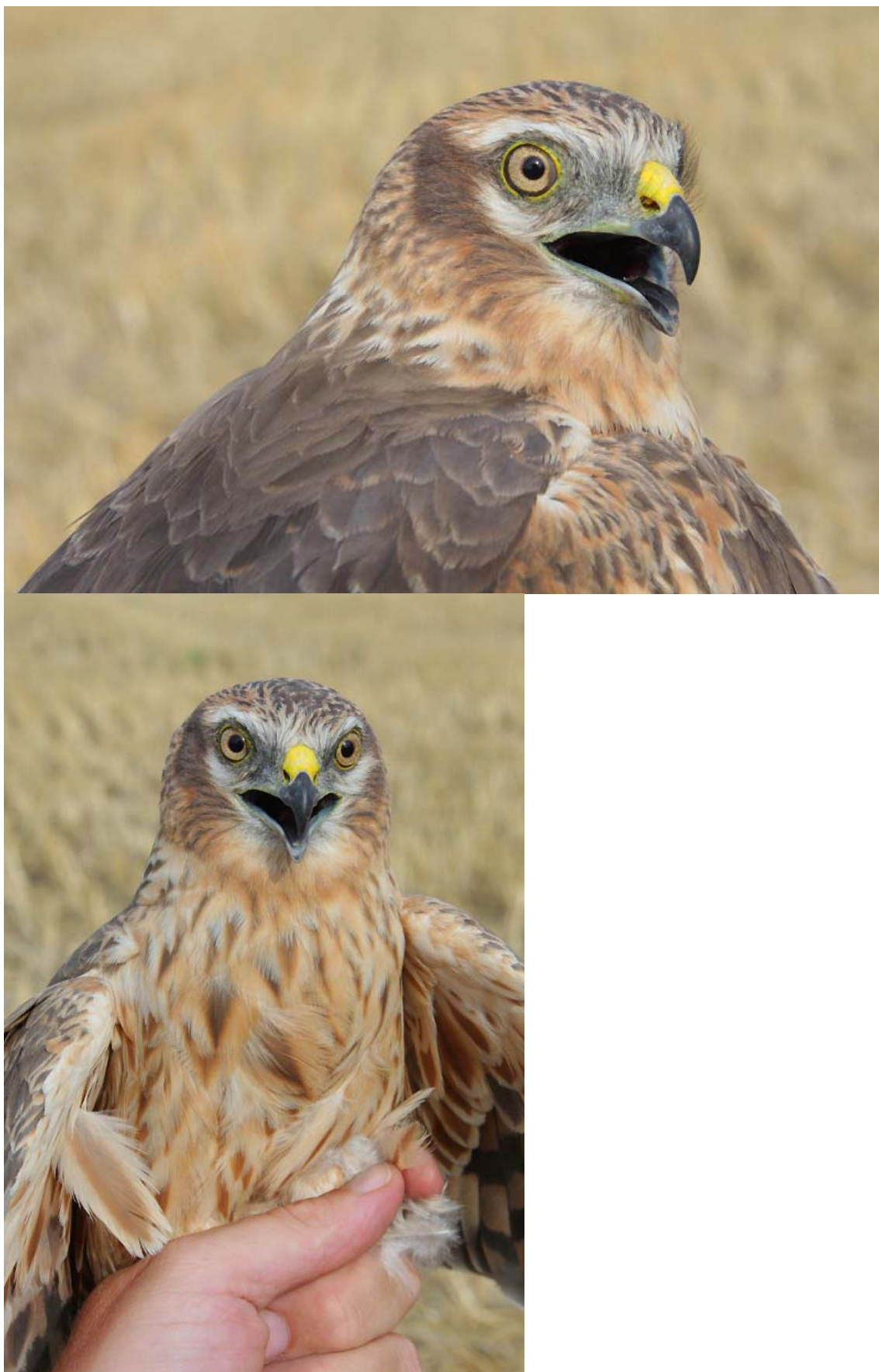
Hnízdiště motáka lužního (*Circus pygargus*), Jičín - č. 897. Foto: Karel Poprach, 2012.

Hnízdiště motáka lužního (*Circus pygargus*), Jičín - č. 920. Foto: Karel Poprach, 2012.

Hnízdiště motáka lužního (*Circus pygargus*), Jičín - č. 920. Foto: Karel Poprach, 2012.

Hnízdiště motáka lužního (*Circus pygargus*), Jičín - č. 920. Foto: Karel Poprach, 2012.